

Tekst 1 Het laatste taboe: Nederland is vol

- 1 — 1 „Dat gedoe rond Schiphol, de Betuwelijn en de HSL, dat heeft toch alles te maken
2 — 2 met overbevolking. Waarom wordt dat woord eigenlijk nooit meer gebruikt”, verzuchtte
3 — 3 onlangs een Volkskrant-columnist. Nederland is duidelijk te klein voor grootse plannen
4 — 4 en eveneens voor de meer bescheiden ambities van het individu.
- 2 — 5 Geen land telt op zo'n gering oppervlak zoveel kilometers autoweg en daarbij
6 — 6 zoveel auto's als het onze. Files en parkeerproblemen zijn als gespreksonderwerp even
7 — 7 populair als het weer. Ook op andere manieren staat de leefbaarheid onder druk: lawaai-
8 — 8 en stankoverlast, schuifelen door winkelcentra, lange rijen voor de kassa van supermarkt,
9 — 9 bioscoop en schouwburg, de geldautomaat en de balie van het postkantoor.
- 3 — 10 Wij zijn deel geworden van een cultuur van massaliteit en opeenhoping. Begrijpelijk
11 — 11 als we zien met hoe weinig ruimte Nederlanders het moeten stellen. Elk van ons heeft
12 — 12 2300 vierkante meter – een half voetbalveld – tot zijn beschikking. Een Japanner of een
13 — 13 Belg heeft iets meer ruimte, namelijk 3100 vierkante meter. Een inwoner van Bangladesh
14 — 14 moet het doen met maar 1200 vierkante meter, terwijl bijvoorbeeld een Amerikaan
15 — 15 beschikt over maar liefst 35 duizend vierkante meter.
- 4 — 16 Voor de komende eeuw zijn de bevolkingsprognoses van het CBS gematigder. Het
17 — 17 zal nu twee decennia duren voordat er weer een miljoen inwoners is bijgekomen en weer
18 — 18 twintig jaar later begint het inwonertal heel langzaam te dalen. „Bevolkingsgroei neemt af
19 — 19 in 21ste eeuw”, is de reactie van *de Volkskrant*. Probleem opgelost, zou je denken.
- 5 — 20 Maar is een veel sterkere afname van de groei niet wenselijk, temeer daar het
21 — 21 Nederlandse geboortecijfer 'traditioneel' uitzonderlijk hoog is in vergelijking met andere
22 — 22 Europese landen? Het huidige geboortecijfer van 12,5 promille komt voor Nederland
23 — 23 neer op bijna 200 duizend baby's per jaar. Trekt men daar de 140 duizend sterfgevallen
24 — 24 (8,5 promille) van af, dan resteert een geboorteoverschot van 60 duizend, terwijl in de
25 — 25 meeste Europese landen het geboortecijfer het sterftecijfer min of meer compenseert.
- 6 — 26 Migratie, zowel van Nederlanders als niet-Nederlanders, draagt sinds de jaren
27 — 27 negentig ook flink bij aan de bevolkingsgroei. In 1998 bijvoorbeeld vestigden zich
28 — 28 121 duizend mensen in Nederland en vertrokken er 84 duizend. Toch laat het Nederlands
29 — 29 Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI)¹ er op zijn website geen misverstand
30 — 30 over bestaan: „Natuurlijke aanwas is nog steeds de voornaamste oorzaak van de
31 — 31 bevolkingsgroei.” Dankzij zijn kinderrijkdom is Nederland in de landenhiërarchie
32 — 32 opgeschoven van een klein naar een middelgroot land. Dat ons land op Bangladesh na
33 — 33 het dichtstbevolkte land ter wereld is, levert ons jammer genoeg geen prestige op.
- 7 — 34 De sterke bevolkingsgroei legt extra beslag op de collectieve uitgaven en
35 — 35 veroorzaakt knelpunten op het gebied van ruimtelijke ordening en milieu. De kosten
36 — 36 krijgen we heel direct gepresenteerd in de vorm van het op peil brengen en houden van
37 — 37 onze maatschappelijke en infrastructurele voorzieningen (transport, huisvesting,
38 — 38 onderwijs en zorg) en van de zorg voor een schoon milieu. De ruimtenood veroorzaakt
39 — 39 ook hoge grondprijzen met een opwaarts effect op de kostprijs van infrastructurele
40 — 40 werken, gebouwen en woningen.
- 8 — 41 Onze welvaart zien wij graag als een bewijs voor het feit dat Nederland niet
42 — 42 overbevolkt is. We zijn bovendien geneigd overbevolking te associëren met armoede en
43 — 43 gebrek in de Derde Wereld. Hoe ziet Nederland dan kans om royaal in zijn behoeften te
44 — 44 voorzien, terwijl dat ontwikkelingslanden niet lukt? Ons 'geheim' is dat wij als rijk land
45 — 45 elders in de wereld ruimte 'kopen', milieugebruiksruimte: land waarop koffie, thee,
46 — 46 katoen, tabak en fruit worden geteeld, visgronden voor onze vis, bossen voor ons hout,
47 — 47 mijnen voor onze industrie en oliebronnen voor onze petrochemie.
- 9 — 48 Om aan het veevoer voor zijn veestapel te komen gebruikt Nederland volgens de
49 — 49 Internationale Organisatie voor Milieubehoud meer dan anderhalf maal het eigen
50 — 50 oppervlak aan akkerland in mede-EU-landen en andere gebieden. Het welvaartsmodel
51 — 51 van Nederland kan niet te vaak gekopieerd worden; daartoe zijn de aardse hulpbronnen
52 — 52 niet toereikend.
- 10 — 53 Hoe komt het dat de bevolkingsdichtheid van Nederland thans niet als een nijpend
54 — 54 probleem wordt ervaren? Drie decennia geleden namelijk kwamen veel mensen, mede

noot 1

demografie: statistische beschrijving van volken in sociaal en politiek opzicht

- 55 onder invloed van de Club van Rome, tot het besef dat door overbevolking de draagkracht
56 van de aarde zou worden overschreden. Sommigen trokken daaruit zelfs de consequentie
57 kinderloos te blijven of stelden het ouderschap uit of lieten het bij een kind of twee.
58 Momenteel bepalen ouders hun kindertal niet meer op basis van hun maatschappijbeeld,
59 maar op basis van hun persoonlijke omstandigheden. Zo heeft stijging van de gezins-
60 inkomens in de jaren negentig geleid tot een hoger geboortecijfer. Dat hogere geboorte-
61 cijfer wordt trouwens ook verklaard doordat de vrouwen van de naoorlogse geboortegolf
62 hun uitgestelde moederschap alsnog wilden verwezenlijken.
- 11 — 63 De angst voor overbevolking is kennelijk op de achtergrond geraakt. De opvatting
64 dat een hoog geboortecijfer een stimulans betekent voor de economie wordt heden breed
65 gesteund. Die gedachte klopt waarschijnlijk, maar de maatschappelijke kosten van de
66 bevolkingsgroei dienen wel in mindering te worden gebracht op de baten van de
67 economische groei.
- 12 — 68 De laatste jaren wordt vooral gehamerd op de noodzaak van het tegengaan van de
69 vergrijzing met als schrikbeeld 'Nederland bejaardenland', vanwege de ongunstige
70 verhouding tussen werkenden en afhankelijken. Maar de vergrijzing is niet het gevolg van
71 een te laag geboortecijfer, maar voornamelijk van de geboortegolf in de twee decennia na
72 de oorlog, terwijl ook de stijgende levensverwachting meetelt. De vergrijzing is dus vooral
73 een tijdelijk probleem. Er komt een grijze golf op ons af die vanaf 2030 weer wegebt.
- 13 — 74 Er rust een taboe op het gebruik van het begrip 'overbevolking'. Wie wil immers in
75 het kamp geplaatst worden van rechts-extremisten die de leus 'Nederland is vol' zo'n
76 verwerpelijke inhoud hebben gegeven? Bovendien is er een andere vorm van politieke
77 correctheid, een die pal staat voor de autonomie van het individu: je kunt mensen toch
78 niet het recht op kinderen ontzeggen?!
- 14 — 79 Toch kan men beter niet zijn ogen sluiten voor de negatieve gevolgen van een
80 doorgaande bevolkingsgroei voor de leefbaarheid van Nederland en de draagkracht van
81 de aarde. Nederland is een van de grootste donoren van het Bevolkingsfonds van de
82 Verenigde Naties, dat zich inspant voor gezinsplanning in ontwikkelingslanden. Waarom
83 propageren en faciliteren we daar, wat we thuis nalaten?

*naar: Jacques van Nederpelt, Het laatste taboe: Nederland is vol
uit: de Volkskrant, 15 januari 2000*

Tekst 1 Het laatste taboe: Nederland is vol

- In het tekstgedeelte van de alinea's 2 t/m 4 staan de alinea's 2-3 enerzijds en alinea 4
anderzijds met elkaar in verband.
- 1p 1 ■ Benoem dat verband door één van de volgende vier reeksen te kiezen:
- A argument – tegenargument
 - B oorzaak – gevolg
 - C probleemstelling – uitwerking
 - D uitspraak – relativering van de uitspraak

Eindexamen Nederlands vwo 2001-I

havovwo.nl

1p **2** ■ Van welk soort argumentatie wordt vooral gebruik gemaakt in de alinea's 3, 5 en 6?

Van argumentatie op basis van:

- A feitelijke gegevens
- B oorzaken en gevolgen
- C veronderstellingen
- D voorbeelden

3p **3** □ In alinea 8 wordt overbevolking in Nederland vergeleken met die in de Derde Wereld. Zeg met eigen woorden waarom overbevolking in Nederland niet tot armoede en gebrek leidt.

Gebruik maximaal 25 woorden.

Tekst 1 kan worden onderverdeeld in vier delen, die kunnen worden voorzien van de volgende kopjes:

- 1 Ruimtegebrek in Nederland
- 2 Bevolkingsgroei aan banden
- 3 Ontkenning overbevolking in Nederland
- 4 Erkenning overbevolking in Nederland

1p **4** ■ Met welke alinea begint deel 2 *Bevolkingsgroei aan banden*?

- A alinea 3
- B alinea 4
- C alinea 5
- D alinea 6

1p **5** ■ Met welke alinea begint deel 3 *Ontkenning overbevolking in Nederland*?

- A alinea 7
- B alinea 8
- C alinea 9
- D alinea 10

1p **6** ■ Met welke alinea begint deel 4 *Erkenning overbevolking in Nederland*?

- A alinea 11
- B alinea 12
- C alinea 13
- D alinea 14

Tussen bevolkingsgroei en toename van welvaart wordt op diverse plaatsen een oorzakelijk verband gelegd.

1p **7** □ Citeer een zin uit de tekst waar bevolkingsgroei als gevolg van toename van de welvaart wordt gezien.

1p **8** □ Citeer een zin uit de tekst waar welvaart als gevolg van bevolkingsgroei wordt gezien.

1p **9** ■ Welke zin geeft de hoofdstelling van tekst 1 het beste weer?

- A De bevolkingsgroei in Nederland moet beperkt worden.
- B De sterke bevolkingsgroei drukt zwaar op de collectieve uitgaven, de ruimtelijke ordening en het milieu.
- C Nederland is duidelijk te klein voor grootse plannen.
- D Nederlanders zijn deel geworden van een cultuur van massaliteit en opeenhoping.

1p **10** ■ Van welke tekstsoort is sprake gelet op het schrijfdoel van de auteur?

- A beschouwing
- B betoog
- C een beschouwing met uiteenzettende elementen
- D een betoog met uiteenzettende elementen

Vragen bij tekst 1 en 2

- In alinea 5 van tekst 1 presenteert Van Nederpelt cijfermatige gegevens met betrekking tot de bevolkingsaanwas. Ook Trommelen geeft daar in alinea 8 van tekst 2 gegevens over.
- 1p **16** ■ Wat is het effect van deze gegevens van Trommelen?
- A Ze helpen mee de visie van Van Nederpelt te bestrijden.
 - B Ze ondersteunen alleen de eigen visie van Trommelen.
 - C Ze ondersteunen de visie van Van Nederpelt.
 - D Ze spelen geen rol in de behandeling van het onderwerp.

- Uit de teksten blijkt dat Van Nederpelt en Trommelen een verschillende opvatting hebben over het begrip overbevolking.
- 3p **17** □ Leg uit waar dat verschil van opvatting uit bestaat.
Betrek de visie van beide auteurs herkenbaar in je formulering.
Gebruik maximaal 30 woorden.

Op het artikel *Het laatste taboe: Nederland is vol* werd gereageerd door lezers van *de Volkskrant*. Een van de ingezonden stukken eindigt met de volgende woorden:

fragment

Nederland is een klein deeltje van Europa, waarbinnen wij ons vrij kunnen bewegen. Sterker nog, een groot deel van de wereld is voor ons vrij toegankelijk. Voor de Nederlander is er dus ruimte zat. De mensen uit veel ontwikkelingslanden hebben minder bewegingsvrijheid en zijn in grote delen van de wereld niet welkom. Het is niet het gebrek aan ruimte, maar het gebrek aan de wil om de ruimte te delen met hen die wellicht ook iets van onze welvaart zullen meenemen. In dat licht blijven de woorden „Nederland is vol” een vieze bijsmaak houden.

- Door de slotzin „In dat licht blijven de woorden 'Nederland is vol' een vieze bijsmaak houden”, lijkt het alsof de briefschrijver Van Nederpelt in het kamp van de rechts-extremisten manoeuvreert.
- 1p **18** ■ Is dit terecht of ten onrechte door de briefschrijver gedaan?
Gezien de tekst van Van Nederpelt is dit
- A ten onrechte, want Van Nederpelt gaat in op de migratie van Nederlanders en niet-Nederlanders.
 - B ten onrechte, want volgens Van Nederpelt is Nederland als gevolg van het geboorteoverschot te vol.
 - C terecht, want Van Nederpelt pleit voor gezinsplanning, niet alleen in de ontwikkelingslanden, maar ook in Nederland.
 - D terecht, want Van Nederpelt probeert het taboe op de uitspraak 'Nederland is vol' te doorbreken.

- De tekst van Jeroen Trommelen *De valkuil van de 'vol'-denkers* is een reactie op het eerder verschenen artikel van Van Nederpelt.
De kwestie 'Nederland is vol' kent bij beide auteurs diverse (deel)aspecten.
- 1p **19** ■ Welke aspecten krijgen de meeste nadruk? Maak een keuze uit de onderstaande mogelijkheden.
- A Van Nederpelt bespreekt vooral het milieu-aspect en het ruimtelijke aspect, Trommelen vooral het ruimtelijke en het demografische aspect.
 - B Van Nederpelt bespreekt vooral het ruimtelijke en het demografische aspect, Trommelen vooral het ruimtelijke en het economische aspect.
 - C Van Nederpelt bespreekt vooral het ruimtelijke en het economische aspect, Trommelen vooral het economische aspect en het milieu-aspect.
 - D Zowel van Nederpelt als Trommelen bespreken vooral het demografische aspect.

- In de slotzin van zijn tekst vraagt Van Nederpelt zich af waarom Nederland zich niet inspant voor gezinsplanning in eigen land.
- 3p **20** □ Formuleer het beargumenteerde antwoord dat Trommelen op die vraag zou geven.
Gebruik maximaal 30 woorden